

Aktuelt

Første vellykkede yngleforsøg af Havørn i Danmark i 40 år

Det vakte ikke den store overraskelse i ornitologiske kredse, men alligevel en stor glæde, at der i vinteren 1995/96 blev lokaliseret tre redebyggende Havørnepar i Danmark. Dertil kommer flere fugle/par under omstændigheder der stærkt tyder på at vi får flere ynglepar i de kommende år.

Af de tre redebyggende par fandtes to i Sønderjylland og et på Lolland. Mens det lollandske par af ukendte årsager ikke drev det til mere end redebygning, påbegyndte de to sønderjyske par rugning i midten af marts trods lave minusgrader og islagte farvande overalt.

Indvandringen er uden tvivl et resultat af de senere års store fremgang i Tyskland. Den samlede tyske bestand er nu på ca 250 par og i stadig stigning. Alene i Mecklenburg-Vorpommern yngler ca 130 par, og på øen Rügen, der er mindre end Lolland, ynglede 8 par i 1994. I Slesvig-Holsten var ynglebestanden i 1996 på hele 18 par mod kun 5 par i 1986. Ungeproduktionen her er ganske god, således fik 13 af 16 ynglepar i 1995 tilsammen 25 unger på vingerne.

De sønderjyske ynglefund

Hostrup Sø. Efter at området gennem en årrække regelmæssigt var blevet besøgt af Havørn i kortere perioder, tog en ikke helt udfarvet hun fast ophold fra marts 1994. Et år efter – i begyndelsen af april 1995 – dukkede en yngre han op. De to ørne dannede par og sås sammen hele sommeren. I oktober sås territorieflugt. Omkring juletid byggede parret en rede som blev udbygget i februar-marts 1996 op til æglægningen. Ved æglægningen var hannen stadig kun delvis udfarvet. Vi ved ikke om der var mere end et æg, men under alle omstændigheder sås kun én unge. Den klækkede omkring 25. april og fløj fra reden omkring 18.-20. juli.

Begge ørnene bar tyske farveringer, som blev aflæst i efteråret 1996. Det viste sig at hunnen var klækket i 1991 og hannen i 1993. At Havørne kan yngle blot tre år gamle er ikke helt ukendt, men det sker yderst sjældent, og kun i tynde randpopulationer.

Foto: Hans Harrestrup Andersen.

Bankel. Ved denne brakvandssø nær Lillebæltskysten gik det hurtigere end ved Hostrup Sø. Fra starten af august 1995 sås én, fra starten af september to udfarvede fugle (dvs. mindst fem år gamle). Det vides ikke om det var hannen eller hunnen der først slog sig ned på lokaliteten. Også her blev der bygget en rede i december-januar, og æglægning og yngleforsøg var omtrent som ved Hostrup Sø. Der sås kun én unge som forlod reden ca 16. juli.

På begge lokaliteter byggede Havørnene rede i private skove, det ene sted i en eg i ca 10 meters højde, det andet sted i en bøg i 14-15 meters højde. Skovejerne blev herefter kontaktet af lokale ornitologer som fortalte om fuglenes krav til ro omkring reden, og i begge tilfælde var ejerne positive over for fuglenes tilstedeværelse og indstillet på at sikre ro i redeområdet. I det ene tilfælde blev der opsat skilte i en radius af 5-600 m fra reden med opfordring til at undgå at færdes i området i perioden 1. februar – 31. juli.

DOF besluttede at offentliggøre yngleforekomsterne sidst i maj, hvilket affødte en meget stor in-

teresse fra fugleinteresserede, almindeligt nysgerrige og pressen. Trods dette lykkedes det at friholde redeområderne for nævneværdig færdsel. Ved Bankel henviste vi interesserede til det offentlige fugletårn på søens nordside, og ved Hostrup Sø til det offentlige areal ved Bjergskov ved østbredden – begge steder i god afstand fra selve redeområderne.

Foreløbige iagttagelser tyder på at fuglenes aktionsradius er ca 5 km om sommeren og ca det dobbelte om vinteren.

De to udflyjende unger er de første danske Havørneunger der er kommet på vingerne siden 1956, hvor et par yngede på Sydsjælland. Det seneste foregående yngleforsøg (Lolland 1980) mislykkedes.

Alt tyder på at vi i de kommende år vil se en markant stigning i Havørnebestanden i Danmark. I Sønderjylland har vi nu en vis erfaring at øse af, erhvervet dels i forbindelse med sommerens ynglear og dels gennem besøg og nære faglige kontakter i Nordtyskland.

*Thorild Juhl, Wilhelm Fabricius,
Hans Harrestrup Andersen & Jesper Tofft*

Tal på Grønlands havfugle

Men det skete i de dage, at der udgik en befaling fra kejser Augustus, at al verden skulle skrives i mandtal.

Lukas 2.1

For nylig udkom en rapport fra DMU med oplysninger om samtlige fuglekolonier i det vestlige Grønland, dvs. Vestgrønland plus Thule (Avanersuaq kommune). Strengt taget er det selvfølgelig kun de kendte kolonier der er med, men det omfatter givetvis langt størstedelen, herunder alle de vigtige. I alt indgår der 1032 kolonier med fra 5 (en vilkårligt sat nedre grænse) til over 100 000 ynglear. Og så er Søkongekolonierne i Thule endda udeladt fordi de er svære at afgrænse, og fordi et egentligt estimat på bestanden mangler – vi ved dog at den skal tælles i millioner.

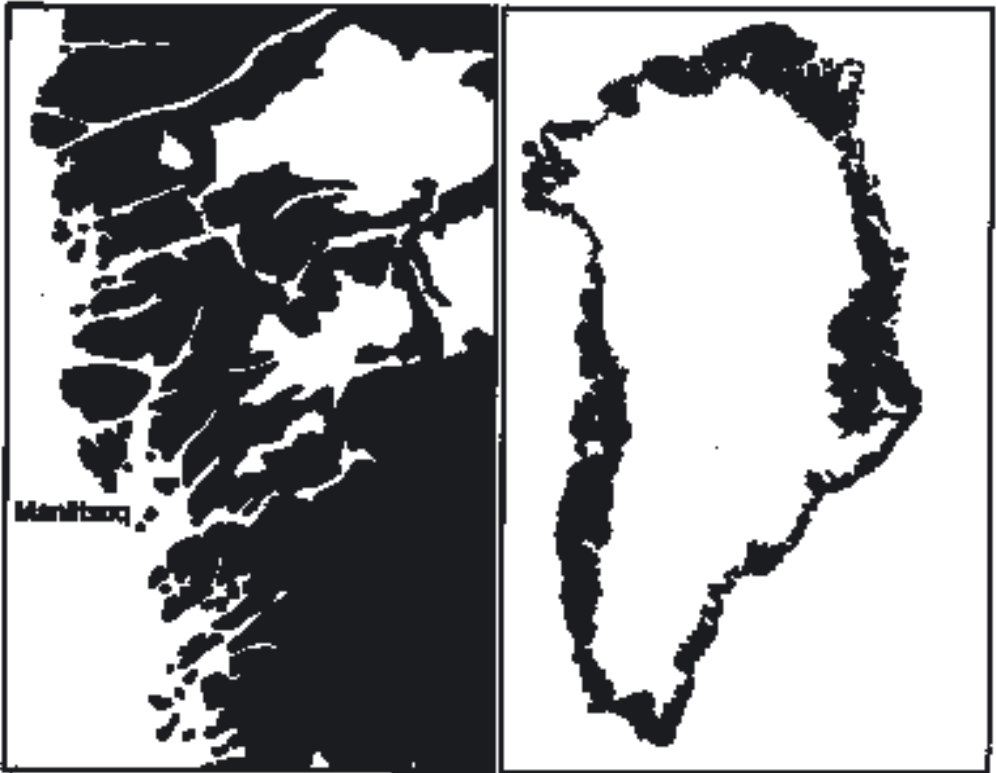
Med ledsagende kort præsenterer rapporten kolonierne efter regioner (stort set svarende til kommunerne), og for hver kan man i et appendix finde de nyeste tal for hver af stedets arter. Rapportens andet hovedafsnit gennemgår de pågældende arter

én for én, naturligvis med hovedvægten på udbredelse og bestandsstørrelse i Grønland, men også med en del andre oplysninger. Det drejer sig alene om havfugle: Malleuk, Skarv, Ederfugl, Havterne, samt adskillige måger og alkefugle.

Hvordan har det været muligt at skrive en sådan rapport? Vel, i princippet var det ikke så svært fordi vi – forfatterne – havde adgang til en database. Den oprettede vi selv i 1992.

Databasen

Den konkrete anledning til at databasen blev til på netop det tidspunkt var at Grønlands Miljøundersøgelser (GM; nu ændret til Danmarks Miljøundersøgelser (DMU), afd. for Arktisk Miljø) havde brug for havfugledata til brug for risikovurderinger i forbindelse med planlagt olieprospektering

Ridekolonier i Grønland. Til venstre er der zoomet ind på Maniitsoq (Sukkertoppen) kommune. Kortene illustrerer hvordan man vha. databasen både kan skaffe sig overblik og analysere detailudbredelsen af de forskellige arter. Det koster kun nogle få øjeblikke ved tastaturet.

ud for Vestgrønland (se DOFT 89: 58-59, 1995). Opgaven blev løst som et samarbejde mellem Ornis Consult (OC) og GM, idet OC stod for det grundlæggende arbejde og GM supplerede med oplysninger fra to skibsbaserede togter i 1992 og 1994, finpudsede basen, og byggede den sammen med et geografisk informationssystem.

Databasens oplysninger kom fra mange sider, ikke mindst egne observationer fra mange års fugleundersøgelser i alle dele af Vestgrønland (samt dele af Østgrønland, men generelt er basen temmelig mangelfuld for dette område). En helt dominerende rolle spillede dog oplysninger fra Finn Salomonsens 21 rejser i Grønland mellem 1925 og 1980. Meget få af Salomonsens beskrivelser er offentliggjort i detaljer, men hans efterladte noter fra de allerfleste af rejserne findes på Zoologisk Museum i København og blev minutløst gennemgået under opbygningen af basen.

Bestandsstørrelser

Ved at summere tallene fra de enkelte kolonier er det i princippet en enkel sag at bestemme de forskellige arters bestande i Grønland. Det har vi da også forsøgt, men i praksis er det nu ikke så lige-til. De forskellige tællinger er af meget forskellig nøjagtighed og pålidelighed, og mange kolonier har ikke været besøgt i meget lang tid, så tallene i dag er forældede. Desuden mangler mange små kolonier givetvis i basen, især for måger samt Tejst, som desuden ofte yngler enkeltvis eller i kolonier med under 5 par (udeladt af basen). Derfor er der i hosstående tabel suppleret med et skøn over den reelle bestand; her er der selvfølgelig også taget hensyn til forhold vedrørende arternes biologi og optræden ved ynglepladserne, som vil påvirke resultatet af en tælling på stedet. For nogle arter er præcisionen ikke meget bedre end en sim-

Bestandsstørrelser for de vigtigste havfuglearter i Vestgrønland (incl. Thule), dels direkte som de fremgår af databasen, og dels skønnede på basis af tallene samt supplerende information. Tallene henviser til ynglepar hvor intet andet er angivet.

	Sum af seneste tællinger	Bestandsestimat
Mallemuk	>80000	>80000
Skarv	2000	2000-3000
Hvidvinget Måge	27000*	30000-100000
Gråmåge	6000	30000-100000
Svartbag	1258	3000-5000
Ride	90740	100000-200000
Havterne	29570 ¹	30000-60000 ¹
Polarlomvie	492000 ¹	492000 ¹
Alk	3900 ¹	2000-5000
Tejst	30650 ¹	25000-100000
Lunde	5435 ¹	4000-8000

* incl. ubestemte hvide måger

¹ individer på yngleplads i yngletiden

pel størrelsesorden; men i modsætning til tidligere hviler den størrelsesorden i det mindste på et konkret grundlag, hvilket er et stort fremskridt.

Rapportens sammenstilling af databasens indhold tydeliggør også forskellige mønstre i f.eks. de enkelte arter udbredelse i Grønland, ting som måske nok var kendt før, men som nu kan angives kvantitativt. Og den baggrund er nødvendig før man kan begynde at stille præcise spørgsmål om årsagerne.

Kaj Kampp, Knud Falk, David Boertmann & Anders Mosbech

David Boertmann, Anders Mosbech, Knud Falk & Kaj Kampp: Seabird colonies in western Greenland. – NERI Technical Report No. 170, 1996. ISBN 87-7772-281-7.